

OGSP'NİN GELİŞİM SÜRECİ: BİR GÜVENLİK AKTÖRÜ OLARAK AB

DEVELOPMENT PROCESS OF OGSP: EU AS A SECURITY ACTOR

Aykut KARAKUŞ

Araştırma Görevlisi, Uluslararası
ilişkiler, Beykent Üniversitesi
Res. Asst., International
Relations, Beykent University,
Istanbul/Turkey.

aykutkarakus@beykent.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-4053-
2074

Onur EKİNCİ

Doktora Öğrencisi, Uluslararası
ilişkiler, Kırıkkale Üniversitesi
Ph.D student, International
Relations, Kırıkkale University,
Kırıkkale/Turkey

onekinci@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-5662-
9348

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.876243

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 07.02.2021

Kabul Tarihi / Date Accepted: 22.03.2021

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Karakuş, A. & Ekinci, O.
(2021). OGSP'nin Gelişim Süreci: Bir Güvenlik Aktörü Olarak AB. *USBAD
Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 3(5), 557-582.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit
edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism
detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: AB (Avrupa Birliği) güvenlik ihtiyaçlarını Soğuk Savaş dönemi boyunca NATO himayesi altında karşılamış, kolektif ve kendi inisiyatifinde bir güvenlik yaklaşımı benimseyememiştir. Öyle ki Avrupa güvenliğinin sağlanmasının ilk adımı olarak kabul edilen ve kolektif bir güvenlik örgütü olarak kurulan Batı Avrupa Birliği (1948), NATO'dan (1949) önce kurulmasına rağmen NATO'nun gölgesinde kalmış, işlevsellik sorunu yaşamış ve kolektif bir dış politika ve güvenlik anlayışı geliştirememiştir. Özellikle Yugoslavya krizinde Almanya, kısmen İtalya ve Avusturya, Sloven ve Hırvatları tanıma eğilimi içine girerken, İngiltere ve Fransa tam tersi bir politika izlemiştir. Bu bağlamda Bosna- Hersek'te meydana gelen soykırıma engel olunamaması ve ortak bir tavır benimsenememesi, Kosova krizinde NATO'nun müdahalede bulunması ve AB'nin çözüm üretmemesi, AB için askeri bir birlik kurma ve kolektif bir güvenlik anlayışı geliştirme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Daha sonra 1999 Helsinki Zirvesi'nde alınan karar ile RRF (Rapid Reaction Force) oluşturulmuş, 2003 yılında AB Güvenlik Stratejisi Belgesi kabul edilmiş, Lizbon ile ODGP/AGSP OGSP'ye dönüştürülmüştür. Bu gelişmeler ile AB, ODGP'yi operasyonel hale getirerek küresel bir güvenlik aktörü olma hedefini bir adım daha ileriye taşımıştır.

Anahtar Kelimeler: OGSP, AB 2003 Güvenlik Strateji Belgesi, Lizbon Antlaşması, AB Operasyonları

Abstract: EU (European Union) has met its security needs through NATO during the Cold War and has failed embraced a collective security approach based on its own initiative. Accordingly, even though Western European Union (1948) which was founded as a collective security organization in order to ensure the security of European countries, have been founded before NATO (1949), it has been overshadowed by NATO, faced problems of functionality, and failed to create a collective foreign relationship and security perspective. Especially during the crisis of Yugoslavia, Germany and partially Italy, had the inclination to recognize the Slovians and Croats however, England and England has pursued an opposing policy. In this regard, the facts that general genocide occurred in Bosnia has not been prevented, that EU has not been able to create a common approach, that NATO has intervened to Kosovo crisis and that EU has not been able to create solutions for it, have created the need to establish a military union and develop a collective security approach for EU. Afterwards, RRF (Rapid Reaction Force) has been established with the decision made in 1999 Helsinki Summit, EU Security Strategy document has been accepted in 2003 and has been transformed into CFSP/ESDP CSDP with Lisbon. Through these developments, by rendering ODGP operational, EU has taken its goal of becoming a global security actor, one step further.

Keywords: CFSP, AB 2003 Security Strategy Document, Lisbon Agreement, EU Operations

GİRİŞ

Avrupa'da kolektif güvenlik arayışları Antik Yunan dönemine kadar dayandırılmaktadır. Bu arayışın ilk örneği ise M.Ö 478 yılında Atinalıların Perslere karşı kurmuş olduğu Attik Delos Deniz Birliği'dir. Birlik fikrinin Fransız hukukçu Pierre Dubois'in 1306 yılında Kudüs'ün Müslümanlardan geri alınması ve Fransa'nın liderliğinde bir konfederasyon önerisi ile ortaya çıktığı görülür (Akçay vd., 2011: 122). Birlik fikrinin diğer örnekleri; Emerie Cruce'nin Söylevler ve William Penn'in Gelecekteki Barış eserinde 'Türlere karşı büyükelçilerden oluşan bir Avrupa konseyi' önerisi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Nihayetinde bu örnekleri tarihsel bağlamda uzatılabilmek mümkündür. Ancak modern dönemler içinde kolektif güvenlik kavramının ele alınışı ve gelişimi, II. Dünya Savaşı'nın sonu itibariyle mümkün olmuştur.

II. Dünya Savaşı'nın bitimiyle beraber ABD (Amerika Birleşik Devletleri) ve SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) öncülüğünde şekillenen iki kutuplu dünya sisteminde, özellikle Prag darbesi (1948), SSCB'nin Almanya'yı abluka altına alması, Doğu Avrupa devletlerinin komünist çizgiye yaklaşması, ABD'nin Vandenberg kararını almasını zaruri hale getirmiştir. Bu karar ile beraber ABD, Batı Avrupa devletlerinin kalkınmalarına ve güvenlik oluşumlarına verilecek desteğe hukuki bir boyut kazandırmıştır. Bu bağlamda ABD, Marshall Planı (1947-48) ile Avrupa'nın ekonomik anlamda kalkınmasına yardım etmek ve yardımların işleyişini ve uygulanmasını hızlandırmak amacıyla OEEC'nin (Avrupa Ekonomik İşbirliği Organizasyonu) kurulmasını desteklemiştir. Bu örgütlenmelere SSCB 5 Ekim 1947'de Kominform'u, daha sonra ise Comecon'u kurarak karşılık vermiştir.

Avrupa'da komünist rejimlerin kurulması, Berlin ablukası, Truman Doktrini, Marshall Planı gibi oluşumlar küresel anlamda bir mevzilenme dönemini oluşturmuş ve savaş dönemindeki ortak hareket etme anlayışını ortadan kaldırmıştır. Taraflar arasında temel anlaşmazlık konularından biri olarak Almanya'nın savaş sonrası durumu ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine, dört parçaya bölünmüş Almanya konusunda, önce ABD, İngiltere ve Fransa'nın payına düşen bölgelerde, Mayıs 1949'da Federal Almanya Cumhuriyeti, SSCB'nin hakim olduğu bölgede, Ekim 1949'da Demokratik Almanya Cumhuriyeti kurulmuştur.

Konjonktürel gelişmeler ve SSCB'den algılanan tehdit sonucunda Avrupalı ülkeler ise, güvenliklerinden endişe duymuş, kolektif bir Avrupa güvenliği için işbirliğine yatkın bir davranış sergilemişlerdir. Bu bağlamda Fransa, İngiltere, Hollanda, Belçika, Lüksemburg Avrupa güvenlik

anlayışının gelişimine katkı sağlayan Brüksel Antlaşmasıyla (1948) beraber Batı Avrupa Birliği'ni (BAB) kurmuşlardır (Gül, 2015: 253). Daha sonra Birliğe 1955 yılında Almanya ve İtalya da katılmıştır. Fakat Almanya'nın üyeliği için savaş uçakları, savaş gemileri ve nükleer silah yapmamayı öngören bazı sınırlamalar getirilmiştir. NATO'nun 4 Nisan 1949 yılında kurulmasıyla beraber BAB ikinci plana atılmış ve neredeyse Soğuk Savaş boyunca AT'nin ve üyelerinin güvenlik ihtiyacı NATO çatısı altında sağlanmaya çalışılmıştır. Soğuk Savaş boyunca çok fazla tartışılmamış olsa dahi iki kutuplu sistemin son bulmasıyla beraber AB'nin de artık küresel bir aktör olma amacı ortaya çıkmış ve kendi güvenliğini geliştirme politikası öncelik kazanmıştır.

Bu süreçte Atlantikçiler ve Avrupalılar olarak tanımlanan taraflar arasında güvenlik oluşumunun NATO'dan bağımsız mı yoksa NATO çatısı altında mı olması gerektiği tartışmaları ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda aktörlerin çıkarlarının değişiklik arz etmesi, daha doğru bir ifadeyle ülkelerin salt çıkar odaklarının farklı olması, Avusturya, İsveç, Finlandiya'nın BAB'a katılmama isteği ve Avusturya gibi anayasasında askeri ittifaklara katılmama ibaresine sahip olan devletler ile kolektif bir güvenlik anlayışı geliştirmenin zorluğu ODGP'nin (ortak dış ve güvenlik politikası) gelişimini olumsuz etkilemiştir. Özellikle güç kullanımı veya üçüncü devletlerin iç meselelerine müdahale ile ilgili sorunlarda, üye devletler arasında anlaşmazlıklar ortak dış politikanın uygulanmasına engel olmuş/olmaya devam etmektedir (Blockmans, 2013: 58-59).

ODGP 1992 Maastricht antlaşmasıyla gelişim göstermiş, AB'yi kuran üç sütundan biri olarak kabul edilmiş, 1997 Amsterdam Antlaşması ile başlayan, 2009 Lizbon Antlaşması'na kadar olan dönem içinde kurumsallaşmaya ve işlevselleşmeye başlamıştır. Son aşamada AB, NATO ile kıyaslanması mümkün olmasa bile 1992 Bonn'da kabul edilen Petersburg görevleri ile genelde sivil ölçekli operasyonlar yapmaya muktedir olmuştur. Özellikle AB'nin ekonomik ve siyasi bağlamda bir küresel aktör olmasının sağladığı avantajlar, bu operasyonları kolaylaştırıcı bir etken olmuştur. Ancak her ne kadar supranasyonal bir yapıya sahip olsa da ulus devlet nezdindeki mevcut fikir ayrılıkları AB'yi sadece sivil operasyonlar yapmaya zorunlu kılmış ve BM ve NATO'nun operasyonlarına tamamlayıcı bir görüntü sergilemesi ile sonuçlanmıştır. Bu operasyonlar güncel olarak devam eden operasyonlar da dâhil olmak üzere 2019'a kadar gerçekleştirilen askeri, sivil, kriz yönetimi operasyonlarını da kapsayacak şekilde çalışmada paylaşılacaktır.

Çalışmada; AB'nin küresel güvenlik aktörü olma yolunda ilerleyişi CFSP'nin (ODGP) yıllık raporlarında yer alan operasyonlar özelinde

incelenecek, tarihsel sınıflandırma ise ODGP'nin gelişiminde kırılma noktası olarak kabul edilen AB antlaşmaları minvalinde yapılacaktır. Sonuç kısmının anlaşılmasını destekleyecek uluslararası ilişkiler kuramları çerçevesinde bir değerlendirme yapılacak ve analitik-yorumsamacı yöntem kullanılacaktır.

1. MAASTRİCHT'E KADAR AVRUPA GÜVENLİK KAVRAMI VE GELİŞİMİ

Avrupa'da güvenlik yaklaşımlarının kolektifleştirilmesi, 1950'li yıllardan 1960'lara kadar Fransa ve İngiltere'nin Almanya'nın yeniden silahlandırılması konusundaki yaklaşım farklılıkları nedeniyle geliştirilememiştir. Özellikle Sovyet tehdidi karşısında Avrupa'nın yetersizliğini gidermek ve kolektif bir güvenlik anlayışı geliştirmek her ne kadar zaruri bir ihtiyaç olarak algılansa da ulus-devlet nezdinde farklı çıkarlar mevzilenmelere neden olmuş ve ulus-üstü yapılanmalara karşı tutumları farklılaştırmıştır. Bu bağlamda AST (Avrupa Savunma Topluluğu) ve Rene Pleven'in 100 bin kişilik ulus üstü nitelikteki Avrupa ordusu fikri, Almanya'nın silahlanmasına olanak tanıdığı için kabul edilmemiştir. Ancak AT üyelerinin ortak bir siyasi ve güvenlik anlayışı geliştirememesi, ekonomik anlamda bütünleşmeye yönelik başarılı adımlar atılmasına engel olmamıştır. 1950 Schuman Planı neticesinde 18 Haziran 1951'de AKÇT'yi (Avrupa Kömür Çelik Topluluğu) kuran Paris Antlaşması imzalanmıştır (Hesapçioğlu, 2007: 74). 1957 Roma Antlaşması'yla AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) ve EURATOM (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) kurulmuş, 1967 Füzyon Antlaşması ile bu topluluklar AT (Avrupa Toplulukları) çatısı altında bir araya getirilmiştir. 1970 yılında yapılan Lüksemburg Zirvesi'nde kabul edilen Davignon Raporu ile ASİ (Avrupa Siyasi İşbirliği) oluşturulmuş, ilk kez üye devletlerarasında kimlik oluşturma iradesi kabul edilmiştir. Bu bütünleşmeye rağmen, 1974 Tindemans Raporu ve Paris Zirvesi'nde öne sürülen siyasi, ekonomik, ortak dış politika önerisi ret edilmiştir.

İki kutuplu sistemde yumuşama/detant dönemine girilmesi bloklar arası işbirliğine imkân tanımış ve Avrupa devletlerinin de dâhil olduğu çok taraflı güvenlik anlayışlarının gelişimine fırsat vermiştir. Bu bağlamda taraflar arasında müzakere/diyalog sürecini önceleyen Helsinki'de başlayan görüşmeler neticesinde, 1 Ağustos 1975'te imzalanan Helsinki Nihai Senedi ile AGİK (Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı) kurulmuştur (Karabulut, 2011: 72). Ancak AGİK, AT'nin güvenlik ihtiyaçlarından ziyade Batı ve Doğu Bloğu arasında siyasi, iktisadi, askeri ve sosyo-kültürel meselelerin müzakere edildiği, bir mekanizma işlevi olarak tasarlanmıştır.

AT özelinde ortak dış politika ile ilgili en önemli gelişme ise 28 Şubat 1986 Lahey'de üye devletlerarasında tek pazar oluşturmayı, entegrasyonun

geliştirmeyi, ekonomik ve siyasi krizlerde ortak hareket edilmesini öngören ATS'nin (Avrupa Tek Senedi) imzalanması ile karşımıza çıkmaktadır. ATS Roma Antlaşması'nda yapılan değişiklik ile üye ülkeler arasında dış ticaret politikasının birlikte saptanıp uygulanması gibi iki değişik konuyu ele almış, güvenlikten ziyade ekonomiyi önceleyen kolektif bir adım niteliği taşımıştır (Akçay vd., 2011: 122). Dahası ATS, yasama faaliyetleri ve iç pazarla ilgili sorunlara, entegrasyona engel olan tıkanıkların aşılmasında nitelikli oy çoğunluğunu ileri sürerek çözüm üretmiş, entegrasyonun hızlanmasına olanak tanımıştır (Cuyvers, 2017: 29, 30). Ek olarak Soğuk Savaş süresince AT üyesi ülkeler, SSCB'ye karşı ABD'yi bir denge unsuru olarak görmüş, güvenlik ihtiyaçlarını NATO şemsiyesi altında karşılamışlardır.

AT'nin temel tehdit odaklarından biri olan Doğu Bloğundaki gelişmeler, AT'nin siyasi, askeri ve güvenlik kurumlarına yeni bir işlev kazandırmış ve gelişimine katkı sağlamıştır. Özellikle Berlin Duvarı'nın yıkılması 9 Kasım 1989'da ve Aralık 1989'da Çavuşesku'nun devrilmesiyle kadife devrimler tamamlanmış, Doğu Avrupa'daki Sovyet egemenliği sona ermiştir. Algılanan tehditlerin odağının değişmesi, Doğu Avrupa'daki gelişmeler, Yugoslavya iç savaşı Batı Avrupa'ya başlayan göçler, kurumsal anlamda ve hukuki zemin içerisinde günümüz AB yapısını da oluşturacak Maastricht Antlaşmasına giden sürecin başlamasını elzem kılmıştır (Goldstein, 1992: 120-121).

2. MAASTRICHT SONRASI AB GÜVENLİĞİ KAVRAMININ GELİŞİMİ

Soğuk Savaş ve iki kutuplu sistemin sonu itibariyle yapılan akademik çalışmaların çoğu, güvenliği realist bakış açısının tekeline çıkarmıştır. Öyle ki realist kuramcılar askeri ve güvenlik konularını yüksek politika olarak görürken, liberal kuramcılar birey güvenliğinin, devlet güvenliğinin önüne geçtiğini iddia etmişlerdir. Bu bağlamda birey güvenliği konusu ilk kez BM Kalkınma Programı'nın 1994 tarihli İnsani Kalkınma Raporu'nda ele alınmıştır. Buna göre iktisadi güvenlik, gıda güvenliği, çevre güvenliği, şiddetten arınma ve siyasal güvenlik, bireylerin güvenliği kapsamında değerlendirilmiştir (Dedeoğlu, 2014: 37). Tüm bu süreçlerden sonra, Avrupa güvenliği üzerine yapılan çalışmaların birçoğu AB ve AGİK gibi örgütlerin, NATO şemsiyesi altından çıkması, Avrupa merkezli güvenlik kurumlarının kurumsallaşması ve ortak dış politikaların gözden geçirilmesi gerektiği üzerine yoğunlaşmıştır.

AT üyeleri ilk kez sivil güç kimliğinin ötesine geçerek güvenlik aktörü olma sürecini başlatan ve üç sütun üzerine inşa edilen Maastricht Antlaşması'nı (7 Şubat 1992) imzalamışlardır. Bu üç sütun Topluluğun yapısına ilişkin ekonomik ve parasal birlik, ODGP, adli (hukuk) ve iç işlerinde

birlik kavramlarını ifade etmektedir. Maastricht Antlaşması'nın 5. bölümünün 1/2. maddesinde ODGP'nin amacı

“Üye devletlerin güvenliğini güçlendirmek, barışı korumak ve işbirliğini güçlendirmek, uluslararası iş birliğini geliştirmek, demokrasiye, insan haklarına, temel hak ve özgürlüklere saygıyı geliştirmek ve pekiştirmek” olarak belirtilmiştir (İKV, 2007: 118-123).

Bu bağlamda Soğuk Savaş sonrası yeni dünya düzenin öncelikleri arasında olan liberal unsurlar ODGP kapsamına alınmış, bir ortak dış politika hedefi olarak belirlenmiştir.

ODGP'nin J4/2. fıkrasında AB'nin kendi savunma birliğini oluşturuncaya kadar savunma taleplerini BAB ile karşılama kararı alınmış, bu minvalde Pegasus-95 tatbikatı sonrasında oluşturulan EUROCORPS faaliyete geçirilmiştir. Dahası EUROCORPS, 1995 yılında Pegasus-95 tatbikatıyla operasyonel hale gelmiştir. EUROCORPS, hızlı yanıt verme yeteneğini, 1998'deki ilk yurtdışı harekâtı olan Bosna-Hersek'te 470 askerden oluşan bir kuvvet ile sergilemiştir (Ayhan, 2020: 513). Daha sonra EUROPOL kurulmuştur. Ayrıca Maastricht Antlaşması'nda ortak savunma kavramına vurgu yapılmış, AB ilgili tüm sorunları kapsar ibaresiyle sürecin ilerletileceği sinyalleri verilmiştir (İKV, 2007: 120).

Almanya'nın Petersburg kasabasından ismini alan Petersburg deklarasyonu, 19 Haziran 1992'de Bonn'da düzenlenen BAB Bakanlar Konseyinde yayınlamış ve BAB'ın Avrupa savunma inşasında rol oynamaya hazır olduğu ifade edilmiştir. Petersburg görevleri olarak da bilinen bu deklarasyon; insani yardım, tahliye ve kurtarma operasyonları, barışı koruma (peace keeping), kriz yönetimi de dahil olmak üzere muharip unsurların barışı inşa etme (peace building) görevlerini ifade etmektedir (Efe, 2007: 132). Bu görevlere ek olarak Almanya'nın girişimi ile barışa zorlama yöntemi olarak da benimsenen barışı oluşturma (peace-making) misyonu eklenmiştir (Ortega, 2001: 106). Böylelikle AB, ODGP kapsamında yapılacak operasyonlarının ve dış politikasının temel ilke ve unsurlarını da inşa etmiştir.

Brüksel'de 1994'te gerçekleştirilen NATO zirvesinde özellikle BAB'ın Petersburg görevlerini yerine getirmek amacıyla NATO'nun imkân ve kabiliyetlerinden yararlanma olanağı sunan kararlar alınmıştır. Nitekim BAB ve AB kapsamında askeri yeteneklerin kısıtlı olması, üye ülkeler arasında kolektif bir tutum geliştirilememesi, BAB özelinde kurumsallaşma sorunlarının devam etmesi, operasyonel anlamda NATO imkan ve kabiliyetlerinin kullanılmasını zorunlu kılmıştır. Haziran 1996'da Berlin'de gerçekleştirilen Kuzey Atlantik Konseyi Toplantısı'yla da AGSK'nin hayata

geçirilmesine yönelik ayrıntılar düzenlemiş, BAB'ın NATO'nun Avrupa ayağını teşkil ettiği belirtilerek, bu kapsamda BMGG (Birleşik Müşterek Görev Gücü) oluşturulmuştur (Açıkmeşe ve Dizdaroğlu, 2014: 142). Bu oluşum AGSK (Avrupa Güvenlik ve Savunma Kimliği) olarak tanımlanmıştır.

ODGP'nin kurumsallaşması ve gelişmesi açısından *Amsterdam Antlaşması* mihenk taşı olarak değerlendirilebilir. Öyle ki üye devletler ile ODGP'yi uyumlu hale getirebilmek için politik planlama ve erken uyarı birimlerinin kurulması kararı bu antlaşma ile gerçekleşmiştir. Böylelikle BAB'ın, AB ile entegrasyon süreci başlatılmış ve Petersburg görevleri AB'nin yetki alanlarına devredilmiştir. Dış sınırların korunması, insani amaçlar için barış faaliyetleri gibi yeni unsurlar da ODGP kapsamına alınmıştır (Özgen, 2016: 147).

AB'nin 1998 Kosova krizine müdahalede/çözüm* bulunamaması ve kolektif bir adım atılamaması AB özelinde artık askeri bir güç oluşturmanın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. İngiltere'den Tony Blair ve Fransa'dan Jacques Chirac öncülüğünde 3-4 Aralık 1998'de kabul edilen *Saint-Malo Bildirisi* ile AB'nin güvenlik kapasitesini ve yeteneklerini ön plana çıkarmak hedeflenmiş, ODGP'nin uygulanmasında önemli bir araç olarak kabul edilen AGSP'nin (Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası) oluşturulması gündeme gelmiştir (Gençalp, 2011: 769). Özellikle AGSP ile askeri ve sivil kriz, çatışma önleme pratiği gibi üç önemli ihtiyaç giderilmeye çalışılmıştır.

ODGP'nin kurumsallaşması ve fiili olarak benimsenmesi ise *Köln ve Helsinki Zirveleri* ile mümkün olmuştur. Bu bağlamda Başkanının beş yıllığına seçildiği, ODGP yüksek temsilciliğini kuran *Köln Zirvesi* (1999), AB güvenlik anlayışına önemli katkılar sunarak, Petersburg görevlerinin de AB'ye aktarıldığı bir süreç olmuştur. Aynı yıl Aralık ayında *Helsinki Zirvesi*'nde temel hedeflerden biri olarak RRF'nin (Rapid Reaction Force, Hızlı Müdahale Kuvveti) oluşturulması kararı alınmıştır. Bu çerçevede, kurulacak askeri teşkilat içerisinde bir askeri komite ve askeri karargâha, durum merkezinin de eklenmesi kararı alınmıştır. Aynı zamanda bu kuvvetin 2003 yılına kadar yaklaşık 60 bin kişilik bir güçten oluşması, 60 gün içinde bütün hazırlıklarını tamamlayabilecek ve daimi olarak iki yıl süreyle görev yapabilecek kapasiteye ulaştırılması hedeflenmiştir. (Yiğittepe, 2017: 15). 20-21 Kasım 2000 tarihleri arasında yapılan Kabiliyetlerin Taahhüdü Konferansı'nda ise Temel Hedef Görev Kuvveti çalışması yapılmış ve Temel Hedef'i destekleme kapsamında 100 bin personel, 400 muharebe uçağı ve 100 geminin gerekli olduğu kabul edilmiştir (Gürkaynak, 2011: 814).

---

* AB daha önce Yugoslavya iç savaşlarında (1990-1995), Slovakya ve Hırvatistan'ın tanınması hususunda, Bosna konusunda Sırbistan'a karşı ortak bir politik tavır benimsenmesi hususundaki sınavında da başarısız olmuştur.

Nitekim AB'nin coğrafi sınırlarının ötesinde gerçekleştirdiği 1995 Kongo operasyonu gibi kurtarma misyonları için gerekli olan fiziki kabiliyetler büyük ölçüde tamamlanmıştır (Staden vd., 2000: 22). Böylelikle ODGP'nin gelişimi ve dış politikanın uygulanması için gerekli olan alt yapı, kurumsallaşma ve fiziki kapasite arttırılmıştır.

AB, Portekiz'de yapılan *Feira Zirvesi*'nde (2000) kriz bölgelerinde konuşlanması için 5 bin polis memurunun hazır bulundurulması kararını almış, kriz yönetiminin sivil ayağını güçlendirmeyi hedeflemiştir (Efe, 2007: 134). Aynı zamanda iç güvenliğin sağlanması, hukuk kurallarına uyulması, sivil yönetim ve sivil korumanın geliştirilmesi, belirlenen bu hedefler arasında yerini almıştır (Yiğittepe, 2017: 18). Böylelikle AB'nin küresel anlamda insani müdahalede bulanabilme kapasitesi artırılmıştır. Feira Zirvesi'nin önemli konularından bir diğeri ise AB üyesi olmayan NATO üyesi ülkelerin taşıdığı kaygıları gidermeye yönelik atılan adımlar olmuştur. Ek olarak yapılacak operasyonların sivil yönüne katkıda bulunmak 2003 yılına kadar 500 kişilik bir polis gücünün oluşturulması kararlaştırılmıştır. Nice Zirvesi'nde ise (7-9 Aralık 2000) üzerinde iki yıldır çalışılmakta olan AGSP'nin tüm kurumsal yapılanması tamamlanmıştır (Tan, 2013: 2). Diğer bir deyişle BAB'ın artık AB ile entegrasyonu tamamlanmış ve yeni bir kurumsal işleve kavuşturulmuştur.

2.1. AB Güvenliği ve Tehditlerin Sınıflandırılması

AB üyesi devletlerin, yeni yüzyılda gerçekleşen tehditlerle tek başlarına mücadele etmede başarılı olamayacağı öngörüsü ve "daha iyi bir Dünya'da güvenli bir Avrupa" kararıyla Aralık 2003 Güvenlik Strateji Belgesi kabul edilmiştir. Özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrasında asimetrik savaş tehditlerinin aktörler tarafından sürekli olarak dile getirilmesi (ABD'nin Afganistan ve Irak müdahalesi), Arnavutlar ve Makedonlar arasında gerçekleşen 2001 Makedonya iç çatışması, Kosova'da UÇK ve Sırp'lar arasındaki çatışma bu belgenin oluşum safhasında etkili olmuştur. Bu belgede AB güvenliğini sağlamak için tehditler ile mücadele etmek, komşu coğrafyalarda sınır güvenliğini sağlamak, çok taraflılığa dayalı bir uluslararası düzen inşasına katkıda bulunmak ve sivil yeteneklerin geliştirilmesi temel amaç olarak kabul edilmiştir.

AB, Güvenlik Strateji Belgesi ile güvenliği kalkınmanın ilk koşulu olarak kabul etmiş, AB güvenliğine yönelik tehditleri sınıflandırma yoluna gitmiştir. Bu belgede küresel ve kritik tehditler olarak bir sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda *küresel sorunlar* başlığı altında su savaşları, AB'nin enerji konusunda Rusya'ya bağımlılığı, enerji güvenliği için Basra Körfezinde ve Kuzey Afrika'da çıkabilecek krizlere müdahalede bulunma

gerekliliği gibi konuların ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle AB'nin enerji ithalatı 2030 yılına kadar %50'den %70'lere çıkacağı öngörüsü enerji konusunun da güvenlik kapsamı içinde değerlendirilmesine neden olmuştur (Gürkaynak, 2011: 813). Kritik sorunlar başlığı altında ise Terörizm (2004 İspanya, 2005 Londra terör saldırıları), kitle imha silahlarının yayılması ve yanlış kişilerin eline geçmesi AB için potansiyel tehditler olarak değerlendirilmiştir. Özellikle Somali, Afganistan gibi "başarısız devletler terörizm gibi açık tehditlerin riskini arttırmaktadır" varsayımının bunda etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu belge ile AB'nin kadın ticareti, uyuşturucu, kaçakçılık, yasadışı göçmen ticareti gibi konuları tehdit unsuru olarak kabul ettiği görülmektedir. Aynı zamanda bu belge AB için, ulus-devlet stratejik kültür geleneğini aşarak ortak stratejik kültür geleneği oluşturma çabasının ilk örneğini teşkil etmektedir (Büyükbaş, 2006: 52-53). Görüldüğü gibi bu belgede konvansiyonel ya da nükleer güç kullanımına yönelik bir tehdit görülmemekte ve tehditlerin çoğunun Avrupa dışından geldiği varsayılmaktadır.

Komşu coğrafyalarda ülkelerin sınır güvenliklerini sağlamaya yardımcı olmak ve tehditler ile mücadele etmek, çok taraflılığa dayalı bir uluslararası düzen inşasına katkıda bulunmak, sivil yetenekleri geliştirmek yine bu belgede temel amaçlar arasında sayılmaktadır. Javier Solana tarafından hazırlanan ve 12-13 Aralık 2003'te *Brüksel Zirvesi'nde* kabul edilen *Güvenlik Strateji Belgesi'nde*, çatışma ya da sorunların çözümünde askeri yöntemlerin tek seçenek olarak görülemeyeceği, ancak diğer diplomatik, siyasal, ekonomik ve insani barışçıl önlemleri kapsayan bir "son çare" olabileceğine dikkat çekilmektedir (Özer, 2010: 263). Bu bağlamda 2004 yılında merkezi İtalya Vicenza'da olan 800 kişilik bir jandarma kuvveti ASA (Avrupa Savunma Ajansı) oluşturulmuştur. ASA'ya ek olarak temel hedef 2010 adı altında her biri 1500 askerden oluşan muharip gruplarının oluşturulması kararı da alınmıştır. Fakat bu askeri oluşumun RRF'den farklı bir işleve sahip olduğu görülmektedir. Bu işlev öncü birlik görevini üstlenen ve daha büyük kuvvetler bölgeye intikal ettikten sonra görevi teslim eden tamamlayıcı bir özelliğe sahiptir.

3. AGSP KAPSAMINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN AB OPERASYONLARI

ODGP kapsamında geliştirilen fiziki kabiliyet ve hukuki altyapı, AB'nin dış politika yapımına ve müdahalede bulunma noktasında kabiliyet kazanmasına katkıda bulunmuştur. Bu minvalde önceki dönemlere kıyasla kolektif karar alma ve dış politikanın uygulanması noktasında operasyon yapma kabiliyetine ulaşılmıştır. Ancak AB tarafından yayınlanan CFSP (OGSP) yıllık raporları incelendiğinde, askeri operasyonlardan ziyade sivil

operasyonların daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Ancak AB, 2009 sonrası NATO'dan daha bağımsız operasyonlar gerçekleştirme noktasında başarılı adımlar atmıştır. Bu ilerleme NATO ile kıyaslanmayacak kadar kötü olsa da AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının oluşum süreci için başarılı olarak değerlendirilebilir. Ancak bu operasyonların BM ve NATO operasyonlarını tamamlayıcı bir nitelikte olduğunu söylemek daha doğru olacaktır.

AB'nin 2009 yılına kadar gerçekleştirdiği bazı operasyonlar:

- EUPM (EU Police Mission): Bir sivil operasyon olarak 1 Ocak 2003'te Bosna Hersek üzerine AGSP'nin gerçekleştirdiği ilk operasyondur. Bosna Hersek polis güçlerine destek amaçlı başlatılan EUPM II (2006) operasyonu ise 2007'de tamamlanmıştır.

- EUFOR Althea: NATO'nun SFOR ve IFOR barış misyonlarına destek amaçlı 2 Aralık 2004 yılında başlatılmıştır. Operasyonda 7000 asker görevlendirilmiş, Bosna Hersek'te güvenlik ve barış ortamının korunması hedeflenmiştir. Ek olarak güvenliği tehdit eden unsurlara karşı güç kullanma yetkisine sahiptir. Operasyon SFOR'un (The Stabilisation Force in Bosnia and Herzegovina) devamı niteliğindedir (Galland ve Williams, 2019: 2).

- Concordia: Bu operasyon, Makedonya'da 2003 yılında NATO Allied Harmony görev gücünden devralınmış, operasyonun temel misyonu Ohrid Çerçeve Anlaşması'nın uygulanmasını sağlamak olarak belirlenmiştir. Ek olarak Concordia operasyonu, Makedon polis güçlerine ve reformlara destek amacıyla Proxima operasyonu ile desteklenmiştir (Karakuş, 2020: 1792)

- Artemis-Kongo: AB'nin özerk olarak gerçekleştirdiği ilk askeri operasyondur. Barışı koruma, güvenlik şartlarının iyileştirilmesi ve insan haklarını koruma misyonu ile 30 Mayıs 2003'te Kongo özelinde başlatılmış ve operasyonda 2000 asker görevlendirilmiştir. Daha sonra bu operasyon ve görev BM'ye devredilmiştir.

- EUJUST themis: Gürcistan'ın talebi üzerine hukuki ve siyasi reformlara destek sağlamak amacıyla 16 Temmuz 2004'te başlatılmıştır. AB'nin Hukukun Üstünlüğü misyonu ile gerçekleştirdiği ilk operasyondur. Operasyon 2005 yılında tamamlanmıştır.

- ACEH Monitoring Mission (AMM-Endenozya): Endenozya ve Özgür Açeh Militanları arasında devam eden çatışmalarda arabuluculuk, silahsızlandırma, özgür seçimlerin yapılmasına destek olmak amacıyla 2005'te başlatılmış, 11 Aralık 2006'da ise operasyon tamamlanmıştır.

- EUPOL-Kinshasa: Bu operasyon Kongo'nun demokrasiye geçiş sürecine destek olmak amacıyla, bir polis misyonu olarak 2005'te

başlatılmıştır. Bu operasyon AB'nin Afrika özelinde gerçekleştirdiği ilk sivil operasyondur. Operasyon 2007 yılında tamamlanmıştır.

- EUBAM Ukrayna: Moldova ve Ukrayna arasında sınır anlaşmazlığının çözümü için 2005'te başlatılmıştır. Operasyonun 2023 yılına kadar devam etmesi planlanmıştır. Daha sonra TACIS programı ile daha fazla bütçe ayrılmıştır.

- EUBAM Rafah: İsrail'in isteği üzerine, Operasyon rafah geçiş noktasını (Mısır-Gazze) denetlemek ve destek olmak amacı ile 21 Kasım 2005'te başlatılmıştır. AB'nin sivil kriz yönetimi misyonu ile başlattığı ikinci operasyondur.

- EUSEC-DR. Kongo: Kongo'da güvenlik reformlarını denetlemek, ordu modernizasyonuna destek sağlamak amacıyla Haziran 2005'te başlatılmıştır.

- EUJUST LEX: Irak Başbakanı'nın daveti ile Irak'ta hukukun üstünlüğünü korumak, adli ve idari reformların geliştirilmesine yardımcı olmak için 1 Temmuz 2005'te başlatılmıştır. Ayrıca misyon gereği Iraklı yetkililere eğitimler verilmiş, misyon 2013 yılına kadar uzatılmıştır. Operasyon 2013 yılı itibariyle tamamlanmıştır.

- Kosova EULEX: AB'nin hukukun üstünlüğü misyonu ile başlattığı en büyük operasyondur. Operasyon Kosova polis gücüne destek, yargı ve idari reformları izlemek gibi misyonlar ile 2008 yılında başlatılmış, daha sonra görev süresi 2021 yılına kadar uzatılmıştır. Misyon UNMIK (UN Interim Administration Mission in Kosovo) operasyonunun devamı niteliğindedir.

Bu operasyonların nitelik ve niceliklerine bakıldığında AB operasyonlarının BM ve NATO'ya yardımcı mahiyette ve tamamlayıcı bir özelliğe sahip olduğu görülmektedir. Aynı durum 2009 sonrası da kısmen devam etmiş, ancak AB daha özerk ve bağımsız operasyonlar gerçekleştirme noktasında başarılı olmuştur. Bir sonraki başlık altında görüleceği üzere CFSP/OGSP'nin yıllık raporlarına da yansıyan bu operasyonların, AB hinterlandı içinde bulunan coğrafi alt sistemlerde gerçekleşmesi; AB'nin küresel bir aktör olma yolunda bir aşama olarak değerlendirilebilir. Ancak 2003 Irak Savaşı'nda AB üyelerinin birbirinden farklı tutumlar sergilemesi, AB'nin küresel bir aktör haline gelemediğinin kanıtıdır (Delanty, 2013: 28).

4. LİZBON SONRASI ÖZERK AB OPERASYONLARI

Lizbon Anlaşması, AB'nin siyasi bütünleşme yolunda, AB için bir anayasa sloganıyla çıkılan bir süreci ifade etmektedir. Bir ulus-devlet yapısına ulaşmayı hedef alan bu süreç ile ODGP kapsamında Birlik üyelerinin

birbiri ile uyumlaştırılması amaçlanmaktadır. Roma'da 2004'te başlayan süreç 2006 yılında yürürlüğe girmesi kararlaştırılmasına rağmen Hollanda ve Fransa'da yapılan referandumlar sonucunda yürürlüğe girememiştir. Daha sonra anlaşma metni Reform Antlaşması olarak da bilinen şekliyle revize edilerek, bayrak, marş, federatif çağrışımlarda bulunan diğer unsurlar kaldırılmış ve 2007 yılında Lizbon'da imzalanmıştır.

Lizbon Antlaşması dayanışma olgusuna vurgu yaparak, üye devletlerden birinde meydana gelebilecek herhangi bir tehlike durumunda diğer üye devletlerin imkanları dâhilinde yardım etmesini de amaçlanmaktadır. Bu bağlamda AGSP Lizbon antlaşmasıyla son şeklini alarak OGSP'ye (ortak güvenlik ve savunma politikası) dönüştürülmüştür. Aynı zamanda Petersberg görevleri de genişletilmiştir. Bu minvalde Petersberg görevlerine "barışı koruma ve çatışma sonrası silahsızlandırma operasyonları, insani yardım ve kurtarma, askeri danışma ve destek, çatışma önleme, kriz döneminde muharip güçlerinin içerdiği görevler" şeklinde misyonlar eklenmiştir (Oproiu, 2012: 40). Lizbon Antlaşması'yla beraber AB operasyonlarında dayanışma ve uzlaşma sağlamanın alt yapısı hazırlanmış, ancak operasyonlar için belirlenecek strateji Strasburg Zirvesi ile mümkün olmuştur.

AB'nin *Strasburg Zirvesi* (2009) ile yeni bir güvenlik stratejisi belirlediği görülmektedir. Nitekim Zirve'de AB üyeleri tarafından operasyonların insan odaklı hale getirilmesi, daha fazla bütçe ayrılması, şeffaflaştırılması, yeni tehditlere karşı daha kapsamlı bir stratejinin geliştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür. Bu minvalde; 2009 yılında enerji arz kesintisi risklerini azaltmak amacıyla AB-Rusya arasında enerji erken uyarı sisteminin kurulması ve Honduras Devlet Başkanı Manuel Zelaya'ya yapılan 28 Haziran darbesinin ardından AB Büyükelçisinin geri çekilmesi, Darfur'da (Sudan) barış inşası için 28 Nisan 2009'da başlatılan *NAVFOR-Atalanta* operasyonu, OGSP ölçeğinde alınan ortak kararlardır (CFSP Annual Report, 2009).

AB, Rusya'nın 2008 yılında Gürcistan'a müdahalede bulunmasıyla 22 Ekim 2008 tarihinde EUMM barışı izleme komitesini bölgeye sevk etmiş, devamında bu görev UNIMIG'e devredilmiştir. Bu girişim ile GİDİK (Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi), çatışma önleme amacından yola çıkarak arabuluculuk ve diyalogun güçlendirilmesi kavramını kabul etmiştir. Aynı yıl AB *NAVFOR Somali-Atalanta* operasyonunun görev süresini 12 ay daha uzatmıştır.

Enerji güvenliği konusu OGSP'nin öncelikli hedeflerden biri olarak kabul edilmiştir. Bu bağlamda Avrupa enerji topluluğuna 2010'da Moldova, enerji güvenliğinin genişletilmesi ve güçlendirilmesi amacıyla 2011'de Ukrayna

enerji topluluğuna dahil edilmiştir. OGSP kapsamında atılan diğer bir adım ise 2010 yılında kabul edilen Deniz Güvenliği Stratejisi politikasıdır. Aynı yıl AB, *EUTM-Somali* operasyonunu başlatmış. Bu operasyon kapsamında Somali federal hükümeti ile güvenlik personeli eğitimi hususunda bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma ile AB, 2 bin Somali askerini eğitmeyi taahhüt etmiştir (CFSP Annual Report, 2010).

OGSP kapsamında değerlendirebileceğimiz diğer bir gelişme ise Temmuz 2011'de Ortadoğu'da Kitle İmha Silahlarının Yayılmasını Önleme Anlaşması (NPT) imzalanması ile karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde OGSP kapsamında, Nükleer Test Yasağı Anlaşması ile nükleer denemelerin önlenmesine yönelik adımlar atılmıştır. OGSP'nin 2011 yıllık raporunda terörizm tehlikesinin en fazla olduğu yerler: Afrika Boynuzu, Afganistan, Sahel, Yemen, Ortadoğu olarak belirlenmiştir. Raporda, Mali ve Moritanya'ya terörizm ile mücadele konusunda destek verildiğini, ancak Libya krizi ile tablonun daha karmaşık bir hal aldığı da vurgulanmıştır. 2011 yılında Durbon İklim Değişikliği Konferansı'nda BM'ye katkı sağlamak amacıyla AB-Afrika iklim müzakeresi toplantısı yapılmış, müzakerenin 2015 yılına kadar devam etmesi 2020'de ise yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. AB, OGSP çerçevesinde insani yardım amaçlı 1 Nisan 2011'de Libya üzerine operasyon gerçekleştirmiş ve çoğunluğunu üçüncü ülke vatandaşlarının oluşturduğu 31 bin 700 kişiyi tahliye etmeyi başarmıştır. Ek olarak 2011 raporunda 2011-2013 yılları arasında Libya'ya 4 milyon avro destek bütçesi ayrılacağı ifade edilmiştir (CFSP Annual Report, 2011).

OGSP kapsamında demokratikleşme ve sınır yönetimi amacıyla 2012 yılında EUBAM-Libya operasyonu başlatılmıştır. Bu operasyona AB, ilk aşamada 30 milyon avro mali destek sağlamış, 2019-2020 yılları arasında ise 61,6 milyon avro bütçe ayıracağını taahhüt etmiştir. OGSP'nin 2012 tarihli raporunda enerji güvenliği konusunun tekrar ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda Macaristan, Sırbistan, Bulgaristan, Slovenya ile müzakerelerin tamamlanmasıyla Southstream ve Nordstream doğal gaz hattının açılması için GazProm ile anlaşma yapıldığına yer verilmiştir. Raporda dikkat çeken diğer bir konu ise su güvenliği ve bu bağlamda çıkabilecek çatışmalardır. Bu çerçevede Bölgesel sınır aşan sular ve olası çatışmaları önlemek için AB sürdürülebilir su yönetimi konusundaki düzenlemeleri teşvik etmiştir. Ayrıca raporda silahsızlanma için 17.197.028 avro, kriz yönetimi için 101.239.094 avro harcandığına yer verilmiştir. Nitekim AB ekonomik bağlamda bir küresel aktör olmasının yanında askeri ve güvenlik konularında da küresel bir aktör olmanın gerekliliği için önceki dönemlere nazaran daha fazla kaynak ayırmaya başlamıştır. Bu noktada AB'nin küresel aktör olma yolunda gerçekleştirdiği insan odaklı

operasyonları, Aralık 2012 yılında Nobel Barış ödülü ile onure edilmiştir (CFSP Annual Report, 2012).

OGSP özelinde AB'nin konjonktürel gelişmelere bağlı olarak tehdit algılamasının değiştiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim Suriye krizinin etkisiyle Ürdün'e 570 binden fazla insan iltica etmiş ve AB krizin başlangıcından beri 133 milyon avro ile insani bağlamda en fazla finans desteği sağlayan aktörlerden biri olmuştur. OGSP'nin 2013 yılı raporunda dikkat çeken diğer bir durum ise Mart 2013 tarihinde Hizbullah'ın terör örgütü olarak kabul edilmesidir. AB'nin teröre karşı aldığı güvenlik önlemi ise mevcut yönetim ve hükümetlerin desteklenmesi ile karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Mart 2011 yılında Sahel'de güvenli bölge oluşturulması amacıyla Nijer'de operasyon başlatılmış ve bu kapsamda silahlı kuvvetler mensubu 12 bin kişi eğitilmiştir (bu operasyon hala devam etmektedir). AB, 2013 itibariyle EUCAP Sahel-Nijer'de operasyonuna ise 6,5 milyon avro bütçe ile finans desteği sağlamıştır (CFSP Annual Report, 2013).

AB'nin OGSP kapsamında gerçekleştirdiği operasyonlardan bir diğeri Rusya'nın Sivastopol merkezli Kırım ilhaki sonrası sürece tekabül etmektedir. Bu çerçevede AB, Rusya'nın Kırım'ı ilhaki sonrasında işgale yardımcı olan Rus ve Ukraynalı kişilerin mal varlıklarını dondurmuş ve vize yasağı getirmiştir. Devam eden süreçte AB'nin 30 Ağustos 2014 itibariyle Rus mallarına yönelik kısıtlayıcı önlemler almasına (28 kuruluştan 128 kişiye), Rusya güney akımı projesini durdurduğunu açıklayarak karşılık vermiştir. Bu süreç sonrası AB'nin enerji güvenliği konusuna daha fazla önem vermeye başladığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ancak AB ilk aşamada bu olaya enerji güvenliği kapsamında değil insani ve sivil bir perspektif benimseyerek yaklaşmıştır. Bu minvalde *EUAM* operasyonu başlatılmış, barışın tesisi misyonuyla 7 bin asker Ukrayna'ya sevk edilmiştir. OGSP'nin 2014 tarihli raporunda yer alan diğer bir sivil operasyon ise 3 bin 500 askerin eğitildiği EUTM-Mali operasyonudur. AB 2014 yılına kadar OGSP kapsamında yukarıda sayılan bazı operasyonların da dahil olduğu toplam 16 operasyon gerçekleştirmiştir. OGSP kapsamında 2014'te devam eden operasyonlara harcanan bütçe ise şu şekildedir: EUMM-Georgia'ya 18.300.000 avro, EULEX-Kosovo'ya 89.820.000 avro, EUPOL-Afganistan'a 75,383,000 avro (CFSP Annual Report, 2014).

AB'nin sahip olduğu ekonomik refah ve siyasi avantajlar (çok kültürlülük, insan hakları, yargı tarafsızlığı, sosyal devlet anlayışı, mali yardımlar vs.), iç savaşlardan muzdarip olan mültecilerin ulaşmaya çalıştıkları temel lokasyon olmasını etkilemiştir. Ancak mülteci akınları Birlik üyeleri tarafından bir güvenlik problemi olarak algılanmış ve buna karşı

önlem alınması zaruri bir durum olarak görülmüştür. Öyle ki bu durum sonraki yıllardaki raporlara da yansımıştır. Bu minvalde Akdeniz'de insan ticareti ve kaçakçılığın önlenmesi amacıyla destekleyici faaliyetler ile NAVFOR-MED Operation Sophia başlatılmıştır. Bu operasyon AB'nin kapsamlı olarak göç sorununu ele alması açısından önemli bir operasyondur. Bu operasyon ile AB, Libya sahil güvenlik ve deniz kuvvetleri mensubu askerlerin eğitimi, açık denizlerde BM silah ambargosuna katkıda bulunmayı amaçlamıştır (EEAS, 2021)

AB, OGSP kapsamında 16 Temmuz 2016 tarihinde Orta Afrika Cumhuriyeti (OAC) üzerine EUMAM-RCA operasyonunu başlatmıştır. Bu operasyona ek olarak OAC'ın Güvenlik reformlarına destek olunması amacıyla UUTM-RCA operasyonu da başlatılmıştır. UUTM-RCA operasyonu ile 2020'ye kadar 3 bin kadın ve erkek askerinin eğitilmesi hedeflenmiştir. 2015 yılında Cibuti, Seyşeller, Tanzanya'yı içerecek şekilde başlatılan EUCAP Nestor operasyonu, Somali'yi de içerecek şekilde genişletilmiştir. Bu operasyonun amacı güvenlik reformlarını gerçekleştirmek, insan kaçakçılığı ve ticaretini önlemek şeklinde belirlenmiştir (CFSP Annual Report, 2016).

OGSP'nin gündemindeki en önemli konulardan bir diğeri ise güneyde Suriye çatışmalarını sonlandırmak, doğuda Rusya'nın uluslararası hukuku ihlallerine önlem/yaptırımlar almaktır. Bu doğrultuda EUAM-Ukrayna operasyonu Ukrayna'nın ulusal güvenlik ve hukuk reformlarına destek olunması amacıyla görevi süresi 2020 yılına kadar uzatılmıştır. 2016 yılında Japonya stratejik ortaklık çerçevesinde anlaşma imzalanmış, 1 Şubat 2019'da yürürlüğe girmesi hedeflenmiştir. OGSP özelinde EUNAVFOR-MED operasyonunun süresi 31 Mart 2019'a kadar uzatılmıştır (CFSP Annual Report, 2017). Ayrıca Valetta Planı ile göç yollarının düzenli ve güvenilir hale getirilmesi, aynı zamanda bu plan ile göçmenlerin eğitilmesi amaçlanmıştır. Son olarak 2017 yılında AB Deniz Güvenliği politikası kabul edilmiş ve küresel deniz güvenliğine katkıda bulunmak amaçlanmıştır (CFSP Annual Report, 2017).

Genel olarak OGSP kapsamında gerçekleştirilen operasyonların, sivil ve insani bir karaktere sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu operasyonların NATO ve BM'den tamamen bağımsız bir nitelikte değil birbirini tamamlayan bir örüntüye sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. AB'nin ekonomik bağlamda bir küresel güç olması bu operasyonların gerçekleştirilmesinde ve uygulanmasında bir avantaj olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak ulus-devlet özelindeki farklı tutumlar AB'nin küresel çapta bir aktör olmasına engel olmaya devam etmektedir.

5. KURAMSAL DEĞERLENDİRME

Soğuk Savaş sonrası süreçte, Batı merkezli örgütlerin özellikle Doğu Bloğu ülkelerinin de dahil edildiği bir yapıya dönüşmesi, Karl Deutsch'un ifadesiyle uluslararası bütünleşmenin, Güvenlik topluluğuna geçmesinde önemli bir yoldur. Deutsch (1964: 395-396), bütünleşme ve işbirliğinin karşılıklı bağımlılık ile sonuçlanacağını böylelikle çatışma/savaş olasılığının azalacağını iddia etmiştir. Öyle ki daha önce Doğu Bloğu'nun sadık üyesi olarak nitelenen Bulgaristan, Romanya gibi ülkeler AB ve NATO gibi Batı merkezli örgütlere katılmışlardır (Gökbel ve Karakuş, 2019: 60). Bu noktada Ernst Haas'ın "güç ve refah birbirinden ayrılamaz" varsayımından yola çıkarak, aktörlerin Soğuk Savaş sürecinde gücü amaç olarak kabul ettiği; Soğuk Savaş sonrası süreçte ise gücü refahı sağlayan bir araç olarak nitelediği söylenebilir. Dahası, aktörlerin daha etkin olabilmeleri için uluslararası sisteme entegre olmaları zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu minvalde Avrupalı devletlerin, özellikle 2003 yılında kabul edilen AGS ile egemenliklerini devretmeye yönelik attıkları adımlar bu bağlamda değerlendirilebilir. Nihayetinde Güvenlik kavramına Realist ve Liberal kuramlar ölçeğinden ele almak, aktör davranışlarını anlamdirmada ve öngöründe bulunmada faydalı olacaktır.

Realistlere göre; AB üyesi ülkelerin kendi çıkarları ulus-üstü yapıların çıkarlarından daha önce geldiği için ODGP oluşturmaları oldukça zordur. Nitekim Birlik üyeleri arasında cepheleşmeye ve anlaşmazlığa neden olan Lizbon süreci, ulusal çıkarların hala önemli olduğunu gözler önüne sermektedir (Spolaore, 2013: 128). Aynı zamanda Anayasasında askeri ittifaklara katılmama hükmü olan Avusturya gibi tarafsız devletler ile kolektif bir güvenlik anlayışı benimsemek ve geliştirmek oldukça zor görülmektedir (Kocamaz, 2010: 952). Ayrıca AB içinde Atlantikçi ve Avrupalı olarak tanımlanan gruplar içinde NATO'ya bağlı mı? NATO'dan bağımsız mı? tartışması hala devam etmektedir. Avrupalı yaklaşıma sahip olan Fransa'nın NATO'nun askeri kanadından 1966'da ayrılması, ilerleyen süreçte AB merkezli bir güvenlik anlayışı benimsemesi Birlik üyeleri arasında uyumsuzluğa yol açmıştır. Ayrıca Avusturya, İsveç, Finlandiya 1995 yılında AB'ye tam üye olmasına rağmen, BAB'a üye olmak istememişlerdir.

Atlantikçi grubun başını çeken İngiltere ve onu destekleyen İspanya, Portekiz, İrlanda, Danimarka gibi ülkeler NATO merkezli bir AB güvenlik anlayışını benimserken; Avrupalı olarak adlandırılan Fransa ve Almanya NATO'dan bağımsız BAB merkezli bir Avrupa güvenlik anlayışını benimsemektedir. Aynı zamanda Brexit süreci ile beraber İngiltere'nin Birlik'ten ayrılması mali ve askeri açıdan operasyonların etkinliğini azaltacağı, güç ve kapasite arasında bir boşluğu ortaya çıkartabileceğini

söylenbilir (Galland ve Williams, 2019: 7). Öyle ki nükleer silah bakımından iyi bir kapasiteye sahip İngiltere aynı zamanda AB üyesi ülkeler arasında GSYİH (Gayri safi yurt içi hasıla) açısından en iyi ikinci ülke konumunda olması, AB'nin güç ve kapasitesinin zayıflamasına neden olacaktır. Dahası AB üyesi ülkeler arasında BMGK (Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi) üyeliği olan İngiltere'nin (bir diğeri Fransa) birlikten ayrılması AB'nin küresel bir güvenlik aktörü olma sürecini uzatacak/yavaşlatacaktır (Matthijs, 2017: 85).

Bu farklı bakış açıları Irak savaşı esnasında da ortaya çıkmış, AB üyesi devletler, ABD'yi destekleyenler ve desteklemeyenler olarak ikiye bölünmüştür. Bunun üzerine ABD Savunma Bakanı Donald Rumsfeld, Avrupa'nın Fransa ve Almanya'dan oluşmadığını ifade ederek, iki ülke için yaşlı Avrupa tanımlaması yapmıştır (The Guardian, 2003). Nitekim İngiltere, Irak savaşına 30 bin asker gönderirken; Fransa BMGK'da ABD'nin Irak'a müdahale kararını Rusya ile beraber veto etmiştir. Neticede, realist kuramcılar, ODGP'yi gerçekleştirmenin, kolektif bir güvenlik anlayışını geliştirmenin zorluğuna dikkat çekmektedirler.

Diğer bir görüşe göre ise AB'nin iyi bir ivme kazandığı, 20'nin üzerinde operasyon yaptığı ve bu nedenle OGSP'nin başarılı olabileceği şeklindedir. Dahası AB üyesi devletlerin her ne kadar OGSP kapsamında ulus-devlet nezdinde engeller bulursa da; Eurobarometer'in yaptığı araştırmaya göre Avrupa vatandaşlarının yaklaşık üçte ikisi AB Ortak Dışişleri ve Güvenlik Politikalarını desteklemektedir (Matthijs, 2017:95). Bu görüşü destekleyen teoriler ise entegrasyon teorisi kaynaklıdır. Bu bağlamda Mitranıy dallanma teorisinden yola çıkarak ekonomik alanda başlayan entegrasyon ile dünya barışını sağlamak için dünya devletlerinin işbirliği içine gireceğini varsaymıştır. Ernst Haas ise spill over (yayıma) teorisi ile ekonomik bağlamda gerçekleşen bütünleşmenin spill over etkisinde bulunacağını ileri sürerek, sürecin siyasi ve güvenlik alanlarına sıçrayacağı varsayımında bulunmuştur (Burchill, 2019: 85-122). Benzer şekilde Emitai Etzioni, take off teorisinde, take off'un spill over'dan önce gerçekleşmesi durumunda entegrasyonun sağlanacağını ileri sürmüş, AET'yi siyasi birlik oluşturma çabalarının en iyi örneği olarak kabul etmiştir. Entegrasyon için dışardan bir desteğinin önemine dikkat çekerek, OEEC'nin kuruluşunda ABD'nin Marshall yardımını örnek olarak göstermiştir. Emitai Etzioni'nin bu teorisine göre; Havalanan uçağın merkezden artık komut almayacağı, supranasyonal yapı içinde yer alan örgüt üyelerinin kararlara daha fazla uyma eğiliminde olacağı iddia edilmektedir (Arı, 2002: 166-177). Neticede liberal ve entegrasyon kaynaklı kuramlar/kuramcılar AB ve OGSP'nin gelişimine iyimser

yaklaşmakta, bu bağlamda siyasi ve askeri işbirliği sürecinin supranasyonal bir yapıya evrilebileceğine dikkat çekmektedirler.

SONUÇ

AB'nin OGSP kapsamında gerçekleştirdiği operasyonlar, askeri olmaktan ziyade sivil odaklı olduğu dikkat çekmektedir. Dahası 2009 öncesi bu operasyonların nitelik ve niceliklerine bakıldığında AB operasyonlarının BM ve NATO'ya yardımcı mahiyette veya tamamlayıcı bir özelliğe sahip olduğu görülmektedir. Nitekim Concordia, EUFOR Althea, EUPM, EUJUST Themis, EUBAM Rafah, Kosovo EULEX gibi operasyonları bu kategori içinde değerlendirmek mümkündür. Aynı durum 2009 sonrası da kısmen devam etmiş, ancak AB daha özerk ve bağımsız operasyonlar gerçekleştirme noktasında başarılı olmuştur. Özellikle EUBAM Libya, EUCAP Sahel-Nijer, EUAM, EUTM Mali, EUMAM-RCA, NAVFOR-MED Operation Sophia, EUCAP Nestor, EUAM-Ukrayna gibi operasyonlar sivil ölçekli operasyonlar olsa da AB güvenliğinin ön planda olduğu özerk operasyonlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Soğuk Savaş sonrası değişen uluslararası sistemin yapısı, çeşitlenen tehditler, asimetrikleşen savaş, salgın hastalıklar, göç ve mülteci sorunları kolektif güvenlik örgütlerinin önemini arttırmış, sorunlara ve tehditlere karşı ortak hareket etme zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda AB kendi ilerleme, genişleme ve derinleşme sürecinde tehditlere karşı kısmen başarılı sayılabilecek operasyonlar gerçekleştirmiştir. Bu operasyonların NATO'nun yürüttüğü operasyonlar ile kıyaslanması elbette mümkün olmayacaktır. Fakat NATO'ya ve BM'ye düşen sorumluluk paylaşımı, operasyonların devralınması, maddi olarak destek sağlanması, AB'yi kalıcı olarak barışa katkı sunabilecek bir pozisyona sokmuştur. Bu bağlamda AB, küresel olmasa da bölgesel anlamda güvenlik aktörü olma yolunda önemli mesafe kat ederek, uluslararası barışa katkıda bulunmuştur.

AB'nin ODGP kapsamında güç ve kapasite sorunu, İngiltere'nin Birlik'ten ayrılması, mevcut perspektif farklılıkları, ulus-devlet düzeyinde çıkar odaklarının farklı olması, kolektif bir şekilde ortak güvenlik ve savunma politikasının uygulanmasını zorlaştırmaktadır. Bu noktada güç ve kapasite açısından eksikliğin giderilmesi, AB'ye küresel bir güvenlik aktörü olma yolunda önemli bir avantaj ve ivme kazandıracaktır. Bu minvalde AB'nin mevcut aday ülkelerin askeri, siyasi ve güç unsurlarını ön planda tutarak genişlemesi rasyonel bir tercih olarak değerlendirilebilir. Öyle ki Türkiye gibi güç ve kapasite bağlamında yeterli olan aday ülkeler ile bütünleşme, şüphesiz ki fiziki ve askeri kapasite bakımından AB'ye ODGP kapsamında fayda sağlayacak ve ODGP'nin uygulanmasına ivme

kazandıracaktır. Ayrıca uluslararası sistemin yapısı, iletişim kanallarının çeşitlenmesiyle, karar verme süreçlerinde bireyin etkisi artmış ve hükümetlerin/ulus-devletlerin bireyin/toplumun isteklerini göz önünde bulundurmayı elzem kılmıştır. Bu bağlamda AB kamuoyunun da desteklediği OGSP, AB'nin liberal ve supranasyonal yapısı göz önünde bulundurulduğunda bireyin ve toplumun baskısıyla ilerleyen süreçte daha özerk ve kapsamlı operasyonların yapılmasında etkili olacağını söylemek yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Akçay, E. Y. (2011). AB'nin Tarihsel Gelişimi ve Ortak Dış ve Güvenlik Politikası. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi* 3(4), 117-131.

Akgül A. S. & Dizdaroğlu, C. (2014). NATO-AB İlişkilerinde İşbirliği ve Çatışma Dinamikleri. *Uluslararası İlişkiler* 10(40), 131-164.

Arı, M. T. (2004). AB'de Demokratik Eksiklik Sorunu: Taslak Anayasal Antlaşma Çerçevesinde Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Avrupa Parlamentosu İlişkileri Örnek İncelemesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi* 2(1), 143-152.

Arı, T. (2002). *Uluslararası İlişkiler Teorileri Çatışma, Hegemonya, İşbirliği*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Ayhan, H. (2020). Fransa ve Aachen Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Ordusu Çabaları. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* 12(23), 513.

Bağcı, H. & Kardaş, Ş. (2003). Post-September 11 Impact: The Strategic Importance of Turkey Revisited. In *CEPS/IISS for the European Security Forum*. Brussels: Belgium.

Baydarol, C. (2007), Maliye Bakanlığı. Erişim Adresi: <https://www.ikv.org.tr/images/files/A5-tr.pdf> Erişim Tarihi: 23.12.2021.

Blockmans, S. (2013). Differentiation in CFSP. *Egmont Institute Studia Diplomatica* 66(3), 53-68.

Burchill, S. vd. (2019). *Uluslararası İlişkiler Teorileri*. (Çev.). Aslan, A. & Ağcan M. A. İstanbul: Küre Yayınları.

Büyükbaş, H. (2006). Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 61(01), 37-66.

CFSP Annual Report. (2009, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016 and 2017). *EEAS*. Erişim Adresi: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquartershomepage/8427/cfsp-annual-reports_en Erişim Tarihi: 22.12.2020.

CFSP Annual Report. (2018). EEAS. Erişim Adresi: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-10766-2018-INIT/en/pdf> Erişim Tarihi: 23.12.2020.

Cuyvers, A. (2017). The Road to European Integration. (Ed). Ugirashebuja E., Ruhangisa, J. E. vd. *East African Community Law*, Brill Nijhoff, 22-42.

Dedeoğlu, B. (2014). *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*. 3. Baskı. İstanbul: Yenyüzyıl Yayınları.

Delanty, G. (2013). *Avrupa'nın İcadı: Fikir, Kimlik, Gerçeklik*. 3. Baskı. (Çev.). İnaç, H. Ankara: Adres Yayınları.

Deutsch K. W. & Singer, J. D. (1964). Multipolar Power Systems and International Stability. *Cambridge University Press* 16(3), 390-406.

Efe, H. (2007). AB'İN Gelişen "Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası" ve Türkiye. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 9(3), 127-145.

European External Action Service. Erişim Adresi: <https://www.operationsofia.eu/about-us/>, Erişim Tarihi: 06.03.2021.

Galland A. B. & Williams N. (2019). How Militarily Willing and Able is the EU?. Operation Althea struggles in Bosnia and Herzegovina, *European Leadership Network Policy Brief*, 1-8.

Goldstein, W. (1992). Europe After Maastricht. *Council on Foreign Relations* 71(5), 117-132.

Gökbel, A. & Karakuş, A. (2019). AB Üyeliği Sonrası Bulgaristan'da Türk Azınlığa Dair Devam Eden Sorunlar. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 3(1), 56-78.

Gül, M. (2015). Kuruluşundan 21. Yüzyıla: 1990'larda NATO'da Devamlılık ve Dönüşüm. *Akademik İncelemeler Dergisi* 10(1), 247-265.

Gürkaynak, M. (2011). Angela Merkel'in Çağrısı: AB İçin Ortak Bir Avrupa Ordusu. 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). 10-15 Eylül 2007 - Ankara, Bildiriler: Uluslararası İlişkiler 2, 807-820.

Hesapçioğlu, M. & Topsakal, C. (2007). Avrupa Birliği Sürecinde Eğitim ve Avrupa Vatandaşlığı. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 26(26), 73-93.

Hürsoy, S. (2005). Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası Kısacasında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi* 1(1), 34-47.

Karabulut, B. (2011). Helsinki'den Astana'ya Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Örgütü (AGİT): AGİT'in Geleceği Üzerine Bir Değerlendirme. *Gazi Akademik Bakış* 4(8), 69-93.

Karakuş, A. (2020). 2001 Makedonya İç Çatışmasında Savaş Hukuku İhlalleri. *International Social Sciences Studies Journal* 6(61), 1791-1802.

Kasım, K. (2002). NATO'ya ve ABD-AB İlişkilerine Etkisi Bakımından Ortak Avrupa Dış ve Güvenlik Politikası. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 1(2), 87-99.

Kocamaz, S. (2010). Lizbon Antlaşması Çerçevesinde Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasının Geleceği. *Ege Academic Review* 10(3), 951-980.

Matthijs, M. (2017). Europe After Brexit: A Less Perfect Union. *Foreign Affairs* 96(1), 85-95.

Oproiu, M. (2012). The European Union as a Conflict Manager: Perspectives after the Lisbon Treaty. *Studia Diplomatica* 65(4), 39-54.

Ortega M. (2001). The European Union, the Petersberg Missions and Intervention. *European Union Institute for Security Studies (EUISS)*, 101-120.

Özgen, C. (2016). Avrupa Birliği Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasında İlk Çatlak: Libya Krizi. *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi (ODÜSOBİAD)* 6(15), 143-176.

Sanem, Ö. vd. (2010). NATO ve AB'nin Değişen Güvenlik Stratejilerinin Afganistan Örneğinde Değerlendirilmesi. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 10(9), 257-285.

Staden, A., Homan, K. vd. (2000). Towards a European Strategic Concept. *Clingendael Institute*, 21-26.

Spolaore, E. (2013). What Is European Integration Really About? A Political Guide for Economists. *The Journal of Economic Perspectives* 27(3), 125-144.

Şahin, B. (2008). *Liberal Demokrasinin Temelleri. Demokrasi Teorisinde Güncel Tartışmalar*. Ankara: Orion Yayınları.

Tan, Ö. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye Güvenlik ve Savunma İlişkileri. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi* 2(4), 1-14.

Topal, E. (2008). Lizbon Anlaşması ile Avrupa Birliği'nde Yasama Niteliğindeki İşlemler ve Yasa Yapım Süreçlerine Getirilecek Değişikliklere Genel Bir Bakış. *Yasama Dergisi* 9, 18-35.

The Guardian. (2003, 01 24). Anger at Rumsfeld Attack on 'Old Europe'.
Erişim Adresi:
<https://www.theguardian.com/world/2003/jan/24/germany.france> Erişim
Tarihi: 07.03.2021.

Yılmaz, E. S. & Uğurlu, Y. (2013). Bölgesel Güç Olarak Avrupa Birliği ve Dış
Politika. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi* 12(2), 81-104.

Yiğittepe, L. (2017). Avrupa Birliği'nde Güvenlik Arayışları. *Uluslararası
Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi* 4(7), 12-27.

Zhussipbek, G. (2009). Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının Tanımı
ve Düşünsel Arka Planı, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi* 5(19), 71-88.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Avrupa'da kolektif güvenlik arayışları, milattan önceki
dönemlere kadar dayandırılmaktadır. Ancak ulus-üstü bir yapılanma özelinde
kolektif güvenlik anlayışının gelişimi II. Dünya Savaşı'nın sonu itibarıyla
başlamaktadır. Savaş sırasında karşıt cephe ve ittifaklar içinde olan devletler,
savaş sonrası kalkınma ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için işbirliği ve barış
içinde bir arada yaşamayı zorunlu görmüşlerdir. Bu bağlamda taraflar arasındaki
kronik sorunlar (gümrük sınırlamaları ve tarifeleri, Alsas-Loren sorunu, güvenlik
ikilemi vs.) uzlaşma ve örgütlenme yolu ile çözülmeye/uzlaşmaya çalışılmıştır. Ancak
savaş sonu değişen uluslararası sistemin yapısı gereği Avrupa devletleri arasında
bazı cepheleşme ve mevzilenmeleri de ortaya çıkarmış, işbirliği ve uzlaşma
noktasında bazı engellere neden olmuştur. Özellikle savaş sonrası iki kutuplu
dünya sistemi doğu ve batı ayrımını keskinleştirmiş, Batı ve Doğu Avrupa ülkeleri
arasında ahenkli bir sürecin başlatılmasını aksatmıştır. Bu olumsuzluklara rağmen
özellikle Batı Avrupa ülkeleri arasında kalkınma, ekonomi, askeri ve siyasi
alanlarda başarılı adımlar atılmıştır. ABD, Batı Avrupa devletlerinin kalkınmalarına
ve güvenlik oluşumlarına Marshall Planı (1947-48) ile destek sağlamış, Avrupa'nın
ekonomik anlamda kalkınmasına yardım etmek ve yardımların işleyişini ve
uygulanmasını hızlandırmak amacıyla OEEC'nin (Avrupa Ekonomik İşbirliği
Organizasyonu) kurulmasını desteklemiştir. Bu bağlamda Batı Avrupa devletleri
arasında işbirliği ve iyi ilişkilerin tesisi için uygun bir konjonktür ortaya çıkmıştır.
Daha sonra ekonomik alanda başlayan bu işbirliği süreci siyasi ve askeri alanlara
da sıçramış, Fransa, İngiltere, Hollanda, Belçika, Lüksemburg' un girişimiyle
kolektif güvenlik anlayışını geliştirecek BAB (Batı Avrupa Birliği) 1948 Brüksel
Antlaşması ile kurulmuştur. BAB'a 1955 yılında Almanya ve İtalya da katılmıştır.
Ancak Soğuk Savaş sonuna kadar BAB, Avrupa inisiyatifinde bir güvenlik anlayışını
geliştirememiş ve NATO'nun gölgesinde kalmıştır. Avrupa'da kolektif bir güvenlik
anlayışının gelişimi, BAB'ın AB'ye entegre edilmesi, kurumsallaştırılması ve
işlevselleştirilmesi Soğuk Savaş sonrası döneme tekabül etmektedir. Özellikle iki
kutuplu sistemin ortadan kalkmasıyla ortaya çıkan güç boşlukları sonrasında
bölgesel iç çatışmaların başlaması, AB'nin küresel aktör olma hedefi, güvenlik
bağlamında bir dizi iyileştirmeyi ve düzenlemeyi zaruri hale getirmiştir. Bu
bağlamda AT üyesi ülkeler, Maastricht Antlaşması (7 Şubat 1992) ile Topluluğun
yapısına ilişkin ekonomik ve parasal birlik, ODGP (ortak dış ve güvenlik politikası),

Adli (hukuk) ve iç işlerinde birlik sağlamada başarılı adımlar atmış, AB güvenliği için gerekli düzenlemeler ve kurumsallaştırılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede AB askeri, sivil ve kriz yönetimi operasyonları için gerekli olan askeri kapasite ve yeteneklerini inşa etmek için bir dizi atılımlarda bulunmuştur. Özellikle Petersberg görevlerinin belirlenmesi ile BAB'ın misyonu netleştirilmiş, Feira, Köln, Helsinki ve Nice Zirveleri ile BAB'ın artık AB ile entegrasyonu tamamlanmıştır. Bu süreç içinde AB, EUROCORPS, EUROPOL, ASA, RRF gibi Avrupa ordusunu çağrıştıran oluşumlar ile operasyon yapmaya muktedir olmuştur. Daha sonra, Aralık 2003 Güvenlik Strateji Belgesi ile AB, tehditler ile mücadele etmek, komşu coğrafyalarda sınır güvenliğini sağlamak, çok taraflılığa dayalı bir uluslararası düzen inşasına katkıda bulunmak ve sivil yeteneklerin geliştirmek amaçlarını kabul etmiş ve bu tehditleri kritik ve küresel sorunlar şeklinde bir tanımlama yoluna gitmiştir. Kritik ve küresel sorunlar arasında yapılan bu ayrımı, AB'nin küresel bir güvenlik aktörü olma amaçlarının bir tezahürü olarak kabul etmek mümkündür. Ancak küresel güvenlik aktör olma yolunda AB'nin Brexit, ulus-devletlerin potansiyel çıkar odaklarında farklılık, Atlantikçi ve Avrupacı olarak cepheleşme, üye devletlerin anayasal sınırları, askeri kapasite gibi engeller ile karşılaştığı görülmektedir. Bu engellere rağmen AB, 2009 sonrası NATO ve BM'yi tamamlayıcı bir nitelikte de olsa 2014 yılına kadar OGSP kapsamında 16 operasyon gerçekleştirmeyi başarmıştır. AB içinde Atlantikçi ve Avrupacı olarak tanımlanan gruplar arasında NATO'ya bağlı mı yoksa bağımsız mı tartışması hala devam etse de AB'nin ekonomik bağlamda küresel bir aktör olması, OGSP bağlamında gerçekleştirdiği operasyonlara bir kolaylık sağladığı görülmektedir. Ancak AB'nin temel hedeflerinden biri haline gelen küresel güvenlik aktörü kavramına ve geleceğine dair net bir varsayımda bulunmak zor görünmektedir. Bu minvalde uluslararası ilişkiler kuramları temelinde bir varsayımda bulunmak daha doğru olacaktır. Nitekim realist kuramcılara göre; AB üyesi ülkelerin kendi çıkarlarının ulus-üstü yapıların çıkarlarından daha önce gelmesi, Avusturya, İsveç, Finlandiya 1995 yılında AB'ye tam üye olmasına rağmen, BAB'a üye olmak istememesi, Atlantikçi ve Avrupacı cepheleşmesi, ODGP'yi gerçekleştirme ve kolektif bir güvenlik anlayışını geliştirme noktasında engel olmaya devam edecektir. Liberalizm temelli entegrasyon/fonksiyonalizm özelinde çalışma yapan kuramcılara göre ise: AB'nin ekonomik bağlamda başlayan bütünleşmesinin, siyasi ve güvenlik alanlarına sıçrayacağı ve AB'nin küresel aktör olma yolunda ilerleyeceği şeklindedir. Aynı zamanda bu kuramcılar, 20'nin üzerinde operasyon gerçekleştirmesini OGSP'nin gelişimi özelinde başarılı bulmaktadırlar. Ezcümle AB, kendi ilerleme, genişleme ve derinleşme sürecinde gerçekleştirdiği başarılı operasyonlar ile bölgesel anlamda barışa ve güvenliğe katkıda bulunmuştur. Ancak, AB özerk ve bağımsız operasyon gerçekleştirme noktasında hala askeri ve fiziki kapasite noktasında sorunlar yaşamaya devam etmektedir. Bu nedenle AB'nin OGSP kapsamında gerçekleştirdiği operasyonlar sivil bir misyona sahipken, NATO ve BM'yi tamamlayıcı niteliktedir. AB, küresel olmasa dahi bölgesel anlamda güvenlik aktörü olma yolunda önemli mesafe kat etmiş, küresel barışa katkıda bulunmuştur.

EXTENDED ABSTRACT: The search for a collective security approach in Europe can be traced back to the period before Christ. However, the development of a supranational collective security approach has started at the end of the II. World War, the countries involved in different war parties and created different alliances, have deemed it necessary to live together in cooperation and peace to meet their development and security needs. In this regard, it has been tried to resolve/mediate the chronic problems between the parties (customs limitations and tariffs, Alsace-Lorraine problem, etc.) through consensus and organization. However, resulting from the international system structure, which has changed after the war, has created some front-taking and siding between the European countries and caused some obstacles in cooperation and consensus processes. The dipolar world system, especially after the war, has sharpened the West and East European countries' borders and hindered a harmonious process between the countries. Despite these obstacles, successful steps have been taken between the European countries concerning development, economy, military and politics. The USA has contributed to the development and security organizations of Western European countries with the Marshall Plan (1947-48) and to help the economic development of Europe and expedite the help. Their applications, the establishment of OEEC (Organization for European Economic Cooperation), has been supported. In this regard, an appropriate conjecture suitable for cooperation and good relations between the Western European countries has been created. Afterward, this cooperation which started in the field of economics has also been transferred to the political and military fields and WEU (Western European Union), which would create a collective security approach, has been founded in 1948 with the Brussels Agreement with the initiatives of France, England, Netherlands, Belgium, and Luxembourg. Germany and Italy joined WEU in the year of 1955. However, until the end of the Cold War, WEU could not create a security approach based on the initiatives of Europe and has been overshadowed by NATO. Development of a collective security approach in Europe, integration of WEU to EU, institutionalizing and functionalizing it coincides with the Cold War period. Especially the power vacuums created with the disappearance of the dipolar world system and the appearance of localized civil wars, the EU's ambition to become a global actor has made it necessary to apply a set of improvements and regulations. In this regard, member countries of the EEC have made successful improvements to create harmony in Legal (judiciary), and internal affairs via CFSP (Common Foreign and Security Policies) and economic and currency unification within the Union by signing Maastricht Treaty (February 7, 1992), necessary institutionalizing and regulating affairs have started. Furthermore, to develop its capacity and abilities necessary to manage military, civilian and crisis operations, the EU has made certain innovations. Especially by designating the Petersburg missions, the mission of WEU has been clarified; with the Summits of Feira, Cologne, Helsinki and Nice, WEU's integration to EU has been completed. During this period, the EU has acquired the strength to conduct operations with organizations resembling the European army such as EUROCORPS, EUROPOL, EDA (European Defence Agency), RRF. Afterward, the EU accepted The Security Strategies Document in December

2003 to deal with threats, ensure border security in neighbouring geographies, contribute to establishing an international order based on mutualism, and increase its civil capabilities and pursued to identify these problems as critical and global problems. It is possible to regard the distinction made between the critical and global problems as a reflection of the EU's ambitions of becoming a global security actor. However, in its ambition to become a global security actor, it can be observed that the EU has encountered problems such as Brexit, the difference between the potential interests of nation-states, taking sides for Atlanticism and Europeanism, constitutional borders of the member states. Despite these obstacles, the EU has managed to conduct 16 operations in 2014 within the scope of CFSP, in a nature complementary to NATO and the UN. Even though the discussion about whether the groups in the EU defined as Atlanticists and Europeanists connected to NATO or not continues, the fact that the EU is a global actor in an economic framework, contributes to its operations conducted within the scope of CFSP. However, it is hard to make a hypothesis regarding the concept of global security actor, which has become one of the main goals of the EU and its future. In this regard, it would be much healthier to assume based on international relations theories. Thus, according to realist theorists, the facts that the ambitions of the member states of EU are prioritized over ambitions of the supra-national structures, that even though Austria, Sweden and Finland are full members of the EU since 1995, these countries do not aspire to join WEU, that taking sides as Atlanticists and Europeanists, will continue to prove obstacles in actualizing the CFSP and developing a collective security approach. According to the theorists who are conducting research based on integration/functionality within the scope of Liberalism: Europe's unification which started in the field of economics, will spread through political and security fields, and the EU will continue with its ambition of becoming a global security actor. At the same time, these theorists consider that more than 20 operations have been conducted, which is a success within the scope of CFSP. In brief, the EU, with the successful operations during its progression and accumulation process, has contributed to security and peace in a regional setting. However, in regards to conducting independent and separate operations, the EU is having problems both in military and physical capacity. Therefore, the EU's operations within the scope of CFSP are civilian nature and are complementary to NATO and the UN. Even though not globally, the EU has covered great distances in becoming a regional security actor and has contributed to global peace.